

LEDARE

Ledare: Sverige och USA/Hans Bergström, chefredaktör: Såpoporeror står i vägen för det verkliga USA

PUBLICERAD 2002-02-12

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

Skaffa nyhetsbrev

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

"Varför behöver Sverige USA

• var titeln på ett kollokvium som Svenska Institutet ordnade i veckan. Den rymde sin aktuella laddning men föranleddes av ett jubileum. "1976 års fond för personutbyte mellan Sverige och Förenta staterna" har verkat i ett kvartssekel. Inte minst har många journalister, ett flertal från DN, haft glädjen att med hjälp av fondens stipendier få inspiration under några veckors professionell vistelse i USA.

Svenska Institutets vd Erland Ringborg påminde om att både institutet och fonden tillkommit som en reaktion på brydsamma relationer till Förenta staterna. Svenska Institutet inrättades omedelbart efter andra världskriget, då Sverige bars av dåligt samvete för sin neutralitet inför kampen mot Nazi-Tyskland. Fonden tillkom efter Vietnamårens spänningar. Är det nu åter en tid av spänning i förhållandet till USA

Till det yttre inte alls. Svenskarna är i grunden starkt påverkade av amerikanska influenser, påminde högtidstalaren, försvarsminister Björn von Sydow, och nämnde utöver utvandringen "jazzen, rocken, ungdomskulturen, filmen, CNN och MTV". "Sverige är det mest amerikaniserade landet i världen, med USA som god tvåa", skämtade fondens ordförande, ambassadör Håkan Berggren.

Men när man rör sig mellan länderna går det inte att bortse från ett starkt drag av oförståelse i Sverige för det amerikanska samhället. I en artikel i New York Times förra tisdagen formulerade författaren Salman Rushdie sin förbluffelse över styrkan i den intellektuella anti-amerikanism han mött i Europa, även efter den 11 september.

Anders Mellbourn, chef för Utrikespolitiska Institutet, var inne på en förklaring under paneldiskussionen: eftersom USA är den särklassigt ledande nationen kommer landet lätt att symbolisera allt i den rådande världsordningen som kritiker är emot. Björn von Sydow tillförde iakttagelsen att partisystemen och den

politiska skalan skiljer sig åt. Med 58 procent i Sverige sympatiserande med socialistiska partier, enligt senaste opinionsmätningar, är det föga förvånande med en kritisk attityd till ett USA som uppfattas som mer åt höger på den politiska skalan. Särskilt gäller det för många kvinnor.

Det finns också en snobbkritik mot USA, påminde säkerhetsexperten Katarina Engberg, som själv under ungdomsåren tillhörde den revolutionära vänstern. Amerikaner uppfattas som mindre sofistikerade än européer. Men detta är samtidigt något som för de flesta svenskar gör det extra lätt att få kontakt med amerikaner. Sverige har också ganska nyligen varit ett bondesamhälle med stor social rörlighet och snabb utveckling, påminde Engberg. I både USA och Sverige finns de folkliga rötterna hos till exempel politiker.

Men hur löser vi paradoxen med den amerikanska popkulturens starka inflytande och den samtidiga distansen till USA

Ibland undrar jag om en del av förklaringen till USA-kritiken kan ligga just i popkulturens styrka. Många tycks tro att popkulturen är det verkliga Amerika. De ser inte landet, för kraften i bilden av det. Hur många som ständigt ser våld i Hollywood-filmer och tv-action vet att huvuddelen av USA har lägre brottslighet än Sverige

Temat berördes indirekt under diskussionen. Professor Maria Anvret, forskare i medicin, berättade om sina konkreta erfarenheter av socialt engagemang i USA. När föräldrar till barn med en ovanlig sjukdom fann att den etablerade vården inte klarade av deras problem, samlades de och tog initiativ till en ny stiftelse som sedan byggt upp en fantastisk verksamhet för dessa barn. "Man är orädd, man vågar och det går ofta att finna krafter som stödjer nya initiativ." När motsvarande föräldrar i Sverige försökte ta efter initiativet blev det tvärstopp. Ogina myndigheter och obefintliga fria fonder gjorde det omöjligt.

En studie från Wissenschaftskollegium i Berlin visar att USA har betydligt mer av både folkrörelser och tro på egna sociala initiativ än länderna i Europa. Hur många i Sverige känner till denna sida av USA: ett land av folkrörelser

Sverige är det land i Europa som mest liknar USA i fråga om folkrörelser och gammal tro på egen förmåga att ta itu med problem.

En ämbetsman från Socialstyrelsen påpekade under diskussionen att jämsides med att vi i Sverige kritiserar välfärdssystemet i USA (ofta grovt okunnigt), vallfärdar svenska kommunalpolitiker, vårdfolk och socialarbetare till Amerika. På vilket område man än är verksam, finns några av de mest inspirerande modellerna och experimenten i socialt arbete just i USA.

Motsvarande gäller för de amerikanska universiteten. "De är en måttstock för vad som är ett bra universitet", påminde Anders Mellbourn. "USA är vårt; de amerikanska universitetsmiljöerna bildar en världsrepublik, ett laboratorium för tänkande som tillhör oss alla", framhöll Katarina Engberg.

Jan Häggström, Handelsbankens chefekonom, påminde om USA:s ekonomiska betydelse för ett land som Sverige. Med fallande befolkningar i både Japan och Europa samt sämre dynamik kommer Nordamerika att få ännu större ekonomisk vikt. Nordamerikas ekonomi beräknas växa dubbelt så snabbt per år fram till 2020 som Japans och Europas. Därtill kommer att USA är den särklassige ledaren i teknologi.

Ändå är det nog som exempel på att man faktiskt kan leva i fred mellan många olika etniska grupper, under en och samma konstitutionella ram, som USA inspirerar mest för framtiden. Mångfalden förklarar mycket av dynamiken, i stället för att ses som ett hinder för den. Av dem som bor i New York i dag har 40 procent fötts utanför USA; det var 18 procent 1960. Medan fler och fler kommit utifrån, ofta med alltjämt stapplande engelska, har ekonomin blomstrat, brottsligheten gått ner och staden fått allt bättre livsmiljö. Det är något att ta intryck av.

Det finns svensk-amerikaner men inte amerikan-svenskar, britt-svenskar eller kurdsvenskar. Fundera över det.

TEXTBERGSTRÖM-HANS

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt